

JULIE TULBA

FOTOGRAFIA
de la
AUSCHWITZ

TRADUCERE DE IOANA PETRIDEAN

CORINT
FICTION

JULIE TULBA

FOTOGRAFIA
de la
AUSCHWITZ

Traducere din limba engleză de
Ioana Petridean

CORINT
FICTION

Pentru UB, care mi-a înlesnit zborul.

„Cu odihna mortului fă să înceteze pomenirea lui.”

Cartea înțelepciunii lui Isus, fiul lui Sirah
(Ecclesiasticul), cap. 38, verset 25

PROLOG

SATUL SOLAHÜTTE PORĄBKA, POLONIA

Iulie 1944

— Cum ți se pare până acum șederea aici? Cotul primit în coaste de la Georg, care-i era prieten de numai câteva săptămâni, l-a smuls pe Max din reverie, făcându-l să tresară.

— Scuze, ce ziceai? a întrebat Max, privind în direcția tinerei care pusese întrebarea, dar al cărei nume îl uitase deja cu totul.

Inge? Ilse? Max se blestema în gând pentru că nu era în stare să-și amintească numele unei fete atât de drăguțe. Cum, de altfel, erau atât de multe aici, în Solahütte, din câte observase.

— Dagmar, aici de față, tocmai te întreba cum ți se pare până acum șederea aici, i-a zis Georg.

„Dagmar. De unde Dumnezeu le-am scos pe Inge și pe Ilse?” s-a întrebat Max.

Ridicându-se de pe vine, a răspuns:

— O, îmi place chiar foarte mult. Munca mi se pare dificilă, dar îmi aduce satisfacții, deși, trebuie să întreb, chiar sunt atât de multe transporturi într-o săptămână normală de lucru?

N-a adresat întrebarea cuiva anume, de vreme ce Georg, Oskar și Johannes, dar și fetele, cele zece *Helferinnen*¹, știau răspunsul, fiind persoane indispensabile în derularea operațiunilor din interiorul lagărului.

— Nu tocmai, a răspuns Johannes fără entuziasm, ținându-și ochii închiși și mâinile sub cap, în timp ce stătea întins pe spate pe pătura de picnic, cuprins parcă de cea mai dulce picoteală.

— Dar, a continuat el, sosise vremea să punem capăt o dată pentru totdeauna problemei cu porcii de jidani din Ungaria.

Johannes era cel mai în vârstă ofițer din micul lor contingent, chiar dacă se comporta ca un școlar infantil. Max pierduse numărătoarea dăților în care îl surprinsese ciu-pind (sau încercând să ciupească) fesele fetelor, deși pe *Helferinnen* nu părea să le deranjeze, ci doar îndepărtau în joacă mâinile lui Johannes de pe fundurile lor.

— Hei, gata cu discuțiile despre serviciu, a cerut o fată cu părul creț, pe care Max o botezase Christa, deoarece îi amintea de verișoara lui Christa, un drăcușor de fată. Ar trebui să ne distrăm, a spus, apoi a înșfăcat chipiul lui Johannes, care se odihnea pe pământ, lângă el, și a luat-o la fugă, nelăsându-i acestuia de ales decât să pornească râzând în urmărirea ei, în timp ce apele curgătoare ale râului se auzeau susurând stins în depărtare.

*

Câteva ore mai târziu, după ce membrii micului grup și-au consumat întreaga energie în peisajul parcă desprins

¹ Femei în serviciul forțelor armate germane în timpul celui de Al Doilea Război Mondial (n. red.).

dintr-o pictură, iar apusul târziu al soarelui de vară dădea semne că se apropie, se pregăteau să plece, când Johannes, observând camera Kodak Vigilant Junior pe care Max o avusese atârnată de gât toată după-amiaza, le-a strigat:

— Hei, așteptați, haideți să facem o poză cu toții!

S-au adunat într-un grup mic lângă podeț, cu Johannes în mijloc, înconjurat de stolul de *Helferinnen* (și normal, și-a spus Max), cu Georg în dreapta, pozând cu acordeonul la care le cântase nenumărate melodii în ziua aceea, când Johannes a spus deodată:

— Oskar, fă tu poza, iar tu, Max, stai în locul lui Oskar.

Max s-a opus, simțind că nu-și câștigase dreptul de a apărea în această fotografie, în calitatea lui de nou-venit, însă Johannes i-a ignorat împotrivirile, cum a făcut, de altfel, și Oskar, care a luat aparatul de fotografiat încet și cu delicatețe din mâinile lui Max și s-a dus în locul în care stătuse acesta cu numai o clipă înainte.

Stânjenit, Max s-a alăturat grupului, apropiindu-se în momentul în care Oskar i-a strigat: „Max, lipește-te de Liesel, nu încapi în cadru”, deși nu voia să se atingă de fete, simțindu-se încă rușinat în prezența lor, chiar dacă avea aproape douăzeci și trei de ani. Însă își petrecuse aproape trei ani luptând în pustietățile barbare de pe Frontul de Est, după care se recuperase pe paturile spitalelor militare, tratându-și rănilor căpătate în bătălii, așa că nu avusese prea multe ocazii de a-și găsi sufletul pereche, și nici prea multe ocazii de a flirta măcar.

— Bine, a strigat Oskar, *eins... zwei... drei...* zâmbiți.

Toți cei prezenți au zâmbit larg, cu veselia citindu-li-se pe chipuri, în timp ce unii râdeau atât de tare încât aveau

lacrimi în ochi. Se simțeau atât de bine, că niciunul dintre ei n-a observat coloana groasă de fum care se ridica și plutea pe deasupra coroanelor copacilor, la mică distanță de ei.

PARTEA ÎNTÂI
BECKY & JUDY

1

PITTSBURGH, PENNSYLVANIA

2006

Decizia lui Becky de a merge în Germania, țara în care tatăl ei se născuse și copilărise, a reprezentat începutul războiului lor rece. Sau, cum numea tatăl ei Germania, „locul ăla”.

— Dacă te duci în locul ăla, ai putea la fel de bine să scuipi pe amintirea celor șase milioane care au fost uciși, i-a spus el prima dată când ea i-a pomenit că ar vrea să viziteze Germania.

La fel făcuse și când îi spusese că va merge să viziteze Münchenul și Berlinul „de data asta”, iar el îi răspunsese că e o *meshuggener*, însă rostise cuvântul altfel decât *bubbe*, fiindcă tatăl ei o numea nebună nesăbuită fără nicio urmă din afecțiunea bunicii. Iar în clipa în care și-a lipit foaia cu itinerarul de frigiderul lui, în timp ce el ședea la masa din bucătărie și o privea, i-a spus pe un ton solemn, cu un aer resemnat:

— Povestea mea, experiența de iad prin care am trecut eu n-au fost o lecție suficientă pentru tine? Ai atât de multe lucruri de văzut în lumea asta. De ce vrei să vezi tot mai locul care a încercat și aproape a reușit să ne distrugă în totalitate poporul?

Ea nu avea niciun răspuns la această întrebare, cum de altfel el știa deja. Așa că s-a mulțumit să-i sărute creștetul capului și să plece, strigându-i peste umăr:

— Te sun mâine.

*

Toată viața ei a fost cunoscută drept Becky, dar pentru tatăl ei a fost și va rămâne mereu Rivka, varianta ebraică a numelui Rebecca. Pe vremea când era mică, tatălui ei îi plăcea să le povestească oamenilor că alesese numele acesta pentru că în ebraică înseamnă „femeie care fură inima unui bărbat”, și exact asta făcuse ea când o văzuse pentru prima dată, la maternitate.

Pe Becky o deranjase în copilărie că tatăl ei n-o striga pe numele ei american. Parcă n-ar fi fost suficient că se simțea deja diferită din cauză că tatăl ei era singurul părinte din clasă care avea „tatuajul” ăla pe braț. Dar nu, el a trebuit să meargă și mai departe și să-i pună un nume care pare potrivit pentru o bătrână din cine știe ce *shtetl*¹, din secolul al XIX-lea, nu pentru o fată născută în anii 1960, în Pittsburgh.

— De ce nu poți să-mi spui Becky, cum face toată lumea? Sunt americană, merit să fiu strigată pe numele meu AMERICAN, își amintea că țipase la tatăl ei în timpul unei certe, în adolescență, ca și cum i-ar fi fost încălcate drepturile constituționale.

— Pentru că nu ăsta e numele tău. Numele tău e Rivka și ești urmașa lui Avraam și a Sarei, nu a lui Paul și Yoko, i-a răspuns el la fel de furios, fără să-i pese și fără să-și dea seama că, în primul rând, nu erau tocmai „înrușiți” cu

¹ „Oraș mic, târgușor”, în idiș, în original (n. tr.).

Avraam și cu Sara și, în al doilea rând, că Paul și Yoko nu aveau nici în clin, nici în mănecă unul cu altul, cel puțin, nu în opinia lui Dick Clark, atunci când ea reușea să se strecoare la televizor, ca să urmărească emisiunea American Bandstand.

Dar Judy, mama lui Becky, a înțeles. A înțeles dorința fiicei ei de a se integra și de a nu ieși în evidență, pentru că și ea era, la rândul ei, fiica unor imigranți lituanieni și cunoștea pe pielea ei răutatea și chiar cruzimea copiilor atunci când aflau că părinții tăi erau „diferiți”, tratându-te, în consecință, diferit.

Mama lui Becky crescuse într-o casă de evrei ortodocși habotnici din cartierul Squirrel Hill, Pittsburgh, în anii 1930, care semăna cu un *shtetl*, îi povestea ea fiicei sale, pentru a o face să se simtă mai bine, transmițându-i astfel că, pentru tatăl ei, lucrurile chiar nu fuseseră atât de rele, comparativ cu copilăria ei. Când era fată, mama ei mergea la *mikvah*¹ o dată pe lună, la finalul ciclului menstrual, dar nu avea voie să se aventureze dincolo de *eruv*², chiar dacă jinduia să meargă la cinematograful sau să vadă un meci, pe Forbes Field, iar când voia cu orice preț s-o facă pe Becky să zâmbească, îi amintea despre *kishke*³ pe care era obligată s-o mănânce în fiecare săptămână. Când Becky a întrebat prima dată ce era, fiindcă tot ceea ce gătea *bubbe* era delicios, Judy i-a răspuns cu o față serioasă, „intestine de vacă umplute”. Din fericire, *kishke* nu și-a făcut niciodată apariția

¹ „Baie rituală”, în idiș, în original (n. tr.).

² Fir desfășurat în jurul unei suprafețe (în general, cartiere locuite de evreii ortodocși), care delimitează în mod simbolic spațiul în care pot fi desfășurate activitățile în timpul sabatului (n. tr.).

³ Mâncare evreiască tradițională (n. tr.).

pe masă, nici măcar după ce *bubbe* se mutase împreună cu ei. Iar Becky își făcuse un obicei din a pune întrebări ori de câte ori vedea câte o mâncare necunoscută pe masă.

Judy avusese poliomielită în copilărie și, chiar dacă își revenise, piciorul drept îi rămăsese schilodit pentru totdeauna, ceea ce o făcea să șchioapete când mergea, motiv pentru care fusese declarată „nemăritabilă” de către *shadchan*, peșitorul comunității. Surorile ei, Tzipora și Bina, s-au căsătorit cu bărbați evrei (originari din Suwalk, desigur, regiunea lituaniană din care au venit și părinții ei), iar fratele ei, Moshe, s-a însurat cu o fată din Suwalk. Mama ei, Yehudit (sau Judy, după cum prefera să fie numită, făcând parte din prima generație de imigranți în America și singura născută aici), a fost lăsată singură, ceea ce i-a convenit de minune, știind că în felul acesta nu va fi nevoită să-și radă capul și să-și pună *sheitel*, peruca pe care femeile ortodoxe erau obligate s-o poarte pentru a se conforma legii iudaice de a-și acoperi părul, și nici nu va trebui să meargă la *mikvah* în fiecare lună, pentru a-și curăța trupul și a se putea culca încă o dată cu soțul ei, și nici nu-i va spune nimeni că nu are voie să citească nicio altă carte, în afară de Tora. Ba chiar reușise să-și convingă părinții să-i permită să se înscrie ca voluntară la Centrul comunitar Irene Kauffman, aflat pe Centre Avenue, în Hill District. Datorită muncii ei a ajuns să le cunoască pe Zena Saul și Anna Heldman, două femei care-și puseseră întreaga carieră în slujba populației nevoiașе a orașului. Aceeași muncă i-a servit și drept paravan perfect pentru planurile pe care și le făcea împreună cu fetele care nu erau evreice, de a merge la cinematograful, la Fulton, fete pe care le cunoscuse dincolo de spațiul delimitat de *eruv*.

Așa se face că, în clipa în care Judy s-a îndrăgostit de un refugiat german care tocmai sosise la Pittsburgh, un supraviețuitor al „lagărelor”, în timp ce se afla la o petrecere organizată de Clubul Prieteniei, nimeni n-a avut nimic de obiectat. Erau pur și simplu fericiți că Yehudit își găsise un bărbat evreu cumsecade, chiar dacă era german și chiar dacă fusese crescut într-o familie reformată, și chiar dacă nu vorbea o boabă de idiș. Cineva voia s-o ia de soție pe biata și micuța Yehudit, așa oloagă cum era ea.

2

PITTSBURGH, PENNSYLVANIA

1950

— **V**rei să dansezi? a întrebat-o un bărbat în engleză, cu un ușor accent.

Judy nu-l observase pe bărbatul înalt, numai piele și os, cu urechi mari și părul de un blond întunecat, care se apropiase de ea. Fusese mult prea ocupată să-și exerseze accentul britanic, pentru ca atunci când avea să-l întâlnească pe Laurence Olivier, să-l impresioneze negreșit cu pronunția ei.

— Sigur că da, asta dacă nu te deranjează piciorul meu schilod, a răspuns, trăgându-și piciorul de sub masă, pentru ca el să-i poată vedea laba deformată.

În prima clipă a părut că era pe cale s-o refuze politicos (asta făceau cei mai mulți bărbați în momentul în care îi vedeau piciorul), dar apoi s-a răzgândit și i-a spus „nicidecum”. Întinzând brațul către ea, a ajutat-o să se ridice și a condus-o pe ringul de dans, unde se auzeau acordurile melodiei „I’m in the Mood for Love”.

— Ai noroc, a zis ea pe un ton jucăuș.

— De ce? a întrebat el pe un ton la fel de jucăuș, în timp ce-o conducea pe ringul de dans.

— Ai nimerit o piesă lentă, i-a răspuns. Cu mișcările lente m-am acomodat destul de bine, dar se poate întâmpla orice când vine o piesă rapidă, de Glenn Miller.

— O să țin minte, a spus el, iar tonul îi devenise serios, deși ochii lui scânteietori transmiteau cu totul altceva.

Când s-a încheiat melodia, a întins brațul și a spus:

— Eu sunt Sam.

— Judy, a răspuns ea. Mă rog, numele meu adevărat e Yehudit, dar prefer Judy. Tata vine din Țara Veche, e Tevie Lăptarul al Pittsburghului.

El a privit-o încurcat, așteptând, în mod evident, ca ea să-i dea mai multe explicații.

— Știi tu..., a început ea, consternată că cineva care se afla la Clubul Prieteniei nu știa cine era Tevie, naratorul din povestirile lui Shalom Alehem. Cunoscutul dramaturg și scriitor evreu? a adăugat, observând că nelămurirea de pe chipul lui nu se risipea.

— Îmi pare rău, nu știu prea multe despre acest Tevie, dar Yehudit e un nume foarte frumos, i-a spus el.

Ea s-a gândit pentru o secundă că el glumește, deoarece fusese luată peste picior în trecut de către copiii care nu erau evrei pentru numele ei, dar era limpede că omul vorbea serios.

— Mulțumesc, i-a răspuns.

O tăcere stânjenitoare s-a lăsat între ei, până când ea i-a pus întrebarea care o preocupase începând din momentul în care întinsese brațul stâng spre ea, iar cămașa i se ridicase ușor.

— Ai fost în lagăr?

Părea șocat, aproape pe punctul de a fugi imediat de la petrecere. Dar apoi a spus:

— Ieșim puțin la aer?

*

Și, când au ieșit, i-a povestit. I-a povestit cum au venit naziștii la putere, în 1933, cum nimeni din familia lui n-a crezut că sunt mai mult decât niște derbedei din curtea școlii, cu discursuri mărețe și promisiuni mincinoase. Tatăl lui, veteran al Marelui Război, credea cu tărie că el era în primul rând german, cu atât mai mult cu cât erau evrei reformați, care nu mergeau la sinagogă decât la marile sărbători și care aleseseră un lăcaș de cult în care bărbații și femeile puteau sta unii lângă ceilalți (Judy nu-și putea imagina așa ceva). I-a povestit că tatăl lui a fost arestat de *Kristallnacht*, acea înfiorătoare noapte din noiembrie 1938, trimis într-un lagăr numit Dachau, iar de atunci nu mai fusese văzut niciodată și nu mai auzise nimeni de el. I-a povestit că mama lui se sinucisese un an mai târziu, înghițind o mână de somnifere, deoarece nu-și mai revenise după dispariția soțului. I-a povestit că el și sora lui, Marta, hotărâseră să se despartă după ce li s-a spus că trebuie să renunțe la casa lor spațioasă, din elegantul cartier Mitte, din Berlin, locuința fiind „repartizată” unor oficiali de rang înalt ai regimului. Știa că, dacă s-ar fi mutat în acea zonă a orașului în care evreii erau forțați să locuiască, ar fi existat mai multe șanse să fie arestați și deportați în est. Dar asta n-a împiedicat totuși arestarea Martei, care a fost descoperită cu acte de identitate false asupra ei și a fost dusă forțat la centrul de deportare care funcționa în cadrul sinagogii de pe strada Levetzow, de unde a fost trimisă în infamul ghetou din Lodz, unde i s-a pierdut urma, la fel ca tatălui lor. I-a povestit și cum, când i-a venit vremea, a fost el însuși arestat într-o zi deosebit de rece, cu ninsoare deasă, din decembrie

1943, și urcat într-un vagon din depoul Grunewald, cu adevărat potrivit doar pentru a transporta vite. I-a spus că drumul până la Auschwitz a fost unul de coșmar și că, dacă ar fi știut că adevăratul iad îl aștepta abia după sosirea acolo, ar fi preferat să moară pe drum, așa cum muriseră câțiva dintre bătrânii și copiii din tren.

Apoi Sam s-a oprit, vocea i-a devenit aspră, gâtuită de emoție.

— E în ordine, nu e nevoie să-mi spui mai multe, i-a zis Judy, așezându-și palma peste mâna lui, în încercarea de a-i oferi puțină alinare.

Se simțea îngrozitor din cauză că-i provocase atât de multă suferință acestui străin, din cauză că-l făcuse să re-trăiască aceste amintiri dureroase doar pentru a-i satisface ei curiozitatea, când tot ce-și dorise, de fapt, fusese să danseze și să uite de toate.

El n-a spus nimic, doar și-a întors mâna și și-a împletit degetele cu ale ei.

— E în regulă dacă îți spun Yehudit?

În momentul acela ar fi făcut orice doar pentru a-l vedea pe străinul cel trist zâmbind din nou. Iar începând din secunda aceea a numit-o mereu Yehudit, el fiind singurul om din partea căruia accepta asta fără să se supere.

*

La început au ținut relația secretă, de vreme ce fetele ortodoxe cumsecade nu-și dădeau „întâlniri”. Ca să nu mai spunem că nu-și dădeau nicidecum întâlniri cu băieți neortodocși, despre care părinții lor nu știau absolut nimic. Și chiar dacă, tehnic vorbind, el era evreu, Judy știa că, în ochii

părinților ei, a te vedea cu un evreu german reformat era aproape ca și cum te-ai fi văzut cu un *goy*.

Prin urmare, în primele săptămâni se întâlneau la petreceri organizate la Clubul Prieteniei. Sau la Biblioteca Carnegie din Oakland, unde se puteau ține de mână în timp ce examinau cu atenție teancurile de cărți, departe de ochii vigilenți ai bibliotecarei, care ședea la biroul ei și supraveghea vizitatorii asemenea unui comandant de navă gata să pornească la atac.

Iar odată, când au fost surprinși de o furtună iscată din senin, au dat buzna în Cathedral of Learning, o clădire înaltă și impunătoare, aflată în campusul Universității din Pittsburgh.

— Înainte de *Kristallnacht*, am sperat mereu că într-o zi voi putea studia într-o universitate, voi putea continua să învăț, i-a zis el fără s-o privească, uitându-se în sus, la bolțile arcuite ale primului etaj. După *Kristallnacht*, evreilor le-a fost interzis să mai urmeze cursurile vreunei școli din Germania.

Ședeau împreună, lipiți unul de celălalt, la una dintre puținele măsuțe libere, mâna lui o ținea strâns pe a ei, aveau degetele împletite, iar piciorul lui îl atingea pe-al ei când se foia în scaunul inconfortabil, din lemn.

— Ce-ți doreai să studiezi? l-a întrebat ea.

— Arhitectură.

Totul a căpătat sens în clipa aceea, pentru că el turuia întruna despre stilurile arhitecturale ale clădirilor pe lângă care treceau, spunându-i despre una că e „neoclasică”, iar despre o alta că avea accente de „renaștere colonială”. Chiar și în timp ce se adăposteau de furtuna care-i uda până la

piele, el îi strigase că stilul arhitectural al catedralei în care urmau să intre era acela al „renașterii gotice”.

— Nu e prea târziu, să știi, i-a spus ea. Ai putea încă să te întorci, să-ți iei diploma. Câți ani ai?

Și-a dat seama atunci, exact în clipa aceea, că n-avea nici cea mai vagă idee despre cine era bărbatul cu care se întâlnise în taină pe parcursul ultimelor două luni. Problema cu Sam și cu ceilalți refugiați pe care-i întâlnise, prieteni de-ai lui Sam sau participanți la alte activități sociale, era aceea că păreau mult mai în vârstă decât erau în realitate, trupurile lor nereușind să-și mai revină după înfiorătoarele agresiuni pe care le înduraseră de-a lungul anilor de prizonierat brutal. Dar ceea ce o tulbura cel mai tare pe Judy era privirea goală a multora dintre acești refugiați, privire care părea să spună – „trupul meu e aici, dar eu nu sunt. Nu voi mai fi niciodată prezent printre cei vii. Sunt împreună cu soția mea moartă, cu soțul meu, cu copiii mei, cu părinții mei, cu frații mei, cu surorile mele, înapoi la Auschwitz, la Sobibor, la Treblinka, la Mauthausen” – numele lagărelor despre care Judy citise în ziare, unde atât de mulți oameni fuseseră uciși și unde și mai mulți renunțaseră la dorința de a mai trăi vreodată. Sam avea un perpetuu aer de tristețe, dar pe fața lui se citea o expresie care transmitea: „Am supraviețuit, trăiesc în amintirea celor care n-au reușit. VREAU să trăiesc”. Judy era recunoscătoare pentru asta.

El a râs încet la auzul întrebării ei, care nu doar că n-a fost deloc subtilă, ci chiar directă.

— Câți ani crezi că am?

Luând în serios întrebarea în timp ce studia fața bărbatului a cărui prezență începuse s-o iubească de-a lungul ultimelor două luni, a răspuns:

— Treizeci?

(Ea avea nouăsprezece.)

El n-a zis nimic preț de o clipă. A privit-o în ochi. Tăcerea aceea asurzitoare a făcut-o să se îngrijoreze, crezând că l-ar fi putut jigni prin aprecierea pe care o făcuse. Dar apoi el i-a zâmbit și a spus:

— Aproape ai nimerit-o. Am douăzeci și nouă. Dar e prea târziu. Sunt deja mult prea bătrân pentru a mă mai întoarce la școală. Dorința de a studia și de a deveni arhitect e o dorință dintr-o altă viață, a zis. Ca să nu mai spun că totul a fost distrus de război. Nu mai există nicio arhivă care să certifice studiile pe care le-am făcut.

Spunând asta, a condus-o din nou afară, unde ploaia se oprișe în mod miraculos.

*

Sam a fost cel care a luat-o prin surprindere, spunându-i că vrea să-i ceară tatălui ei permisiunea de a se căsători cu ea. Judy a încercat să-i explice că pentru evreii ortodocși, chiar și pentru aceia care locuiau în America, lucrurile nu funcționau astfel. Pentru ca o fată să se mărite, era nevoie ca *shadchan*-ul să facă demersurile de pețire, care să fie apoi aprobate de familiile celor doi tineri, iar de vreme ce Sam nu avea familie, ca să nu mai pomenim de faptul că nici nu era ortodox, Judy nu vedea o rezolvare pentru situația în care se aflau. Tot ce-a spus el pentru a o liniști a fost:

— Yehudit, ai încredere în mine.

Prin urmare, asta a făcut sau a încercat să facă în timp ce aștepta nerăbdătoare sosirea lui în casa familiei sale de pe Hobart Street, într-o seară de marți. Tatăl ei, care ședea în scaunul lui preferat, citea ultimul număr al ziarului *Jewish*

Daily Forward. Îl prefera de departe gazetelor locale *The Jewish Criterion* și *The American Jewish Outlook*, pentru că niciuna din ele nu era publicată în idiș, limba maternă a tatălui ei. Ca de obicei, mama ei nu era nici relaxată și nici nu ședea confortabil, stând aplecată de spate pe un scaunel, deasupra unei veioze, pentru a vedea mai bine rufele pe care le avea de cusut.

Surorile ei, Tzipora și Bina, ar fi muștrat-o cu siguranță dacă ar fi văzut-o forțându-și ochii în felul acela, dar Judy n-a zis nimic, știind foarte bine cum te simți când ești mereu cicălit și sâcâit de cei din jur.

Judy se gândise să-și avertizeze părinții în legătură cu vizita lui Sam, însă în ultima clipă hotărâse contrariul. La ce ar fi folosit să le spună că se întâlnise pe ascuns cu un bărbat fără familie, pentru care niciun rabin nu putea garanta, care nu era un evreu credincios, ba mai rău, era un evreu german. (Tatăl ei nu-i plăcuse niciodată pe evreii germani cu care intrase în contact, având sentimentul că aceștia îi priveau mereu de sus pe evreii ca el, din estul Europei, care erau în general mai conservatori, mai puțin educați și săraci.) Spera că-i va permite cel puțin lui Sam să vorbească (înainte de a-l arunca pe ușă afară). Nici măcar nu se gândise la ce va face după ce el va fi aruncat pe ușă afară – va pleca de acasă, va fugi în toiul nopții, pentru a fi împreună cu el? Va rămâne, știind că nu-l va mai vedea niciodată, știind că va fi supusă pentru totdeauna restricțiilor impuse de *eruv* și că, cel mai probabil, nu va mai fi nicicând capabilă să se aventureze singură dincolo de spațiul cartierului ei? Și-a alungat aceste gânduri în timp ce dinspre ușă se auzea un ciocănit domol, dar hotărât.

— Cine ar putea să fie? a întrebat tatăl ei în idiș, cu o ușoară expresie de nemulțumire traversându-i fața în timp ce se ridica încet de pe scaun, pentru a deschide ușa.

Judy ar fi vrut s-o deschidă chiar ea, dar știa că tatălui ei nu-i plăcea când făcea asta, ca să nu mai spunem că astfel ar fi fost destul de evident faptul că-l așteptase în tot acest timp pe Sam.

Mama ei, netulburată, mai mult din pricină că nu putea auzi cuvintele pe care le schimbau soțul ei și oaspetele neașteptat, a continuat să coasă până când acul s-a oprit în aer în clipa în care l-a auzit pe soțul ei gâfâind și strigându-i numele: „GOLDA!” Aceasta a privi-o speriată pe Judy, după care a scăpat din mână cămașa pe care o cârpea, lăsând-o să cadă peste mormanul de haine de la picioarele ei și s-a grăbit să meargă la ușă, aranjându-și *sheitel*-ul în timp ce ieșea din cameră.

Vocile aprinse ale părinților ei, fiecare din ei încercând să vorbească peste celălalt, în idiș, ajungeau până în camera în care Judy rămăsese încremenită, neștiind ce ar fi trebuit să facă. Judy cea bună și obedientă știa că ar fi trebuit să rămână acolo până când o chema tatăl ei (dacă avea s-o cheme, de vreme ce Sam era încă acolo). Dar Judy cea independentă și lipsită de prejudecăți, Judy cea americană, așa cum se considera ea, acea Judy voia să meargă la ușă și să stea alături de Sam, bărbatul pe care îl iubea. Și exact asta a făcut, chiar dacă stomacul începuse să-i urce în gât.

Trei perechi de ochi au ținut-o în momentul în care și-a făcut apariția, o pereche de ochi calzi și încurajatori și alte două, de ochi șocați și nedumeriți din pricina tânărului blond care stătea acum în casa lor și le spunea ceea ce tocmai le spusese.

Judy a început să vorbească, dar tatăl ei a oprit-o, ridicând o mână în aer, gest prin care îi transmitea că dorește să spună ceva. A tăcut preț de câteva clipe, adunându-și gândurile, după care a început:

— Judy, când erai mică și te-ai îmbolnăvit de poliomielită, i-am mulțumit lui Dumnezeu că te-a cruțat, mica noastră *bubbeleh*, a zis tatăl ei, iar vocea i s-a frânt în timp ce rostea ultimul cuvânt, o vorbă de alint în limba idiș, care are înțelesul de „păpușică”. Dar ai rămas cu piciorul schilodit și toate șansele de a-ți găsi vreodată o partidă bună s-au dus pe apa sâmbetei. Iar acum, tânărul acesta care nici măcar nu face parte din comunitate spune că vrea să se căsătorească cu tine, că vrea să te ia de soție.

S-a oprit, apropiindu-se de mama lui Judy și luându-i mâna în mâna lui. Imaginea aceasta a surprins-o pe Judy, pentru că părinții ei nu-și arătau decât rareori afecțiunea de față cu ceilalți și cu atât mai puțin față de străini.

— Primul meu gând a fost să-l arunc în stradă pe acest *meshuggener*, cum îndrăznește cineva să-mi intre în casă și să-mi spună că vrea să se însoare cu fiica mea? Și nici măcar nu e un evreu cumsecade, n-are *payois*, n-are *kippa*, nimic, a continuat, referindu-se la perciuni și la acoperământul de pe creștetul capului, pe care atât tatăl ei, cât și ceilalți bărbați evrei ortodocși le purtau. Dar e evreu. E un evreu care a supraviețuit atunci când mulți dintre ai noștri n-au făcut-o. A supraviețuit la fel ca tine în vara aceea îngrozitoare în care te-ai îmbolnăvit de poliomielită, când doctorii au spus că probabil nu vei reuși și când atât de mulți copii au murit. Dumnezeu a vrut ca voi doi să vă întâlniți, pentru că sunteți amândoi supraviețuitori, înzestrați cu o uriașă putere și rezistență.

Apoi au urmat cuvintele pe care Judy doar visase că tatăl ei putea să le spună și pe care nu-și imaginase niciodată că le va auzi rostite de gura lui:

— Așa că nu voi sta în calea unei uniri pe care e limpede că Dumnezeu însuși a predestinat-o. Aveți binecuvântarea mea.

*

S-au căsătorit într-o zi vântoasă și rece de la începutul lui decembrie 1951, la Sinagoga Tree of Life, un *shul* conservator, pe care Sam îl frecventa de când ajunsese în Pittsburgh, iar ceremonia religioasă a fost oficiată de Rabbi Hailperin. Deși dornic să renunțe la „rădăcinile reformiste”, după cum se exprima tatăl ei vizavi de educația (sau, mai bine zis, lipsa de educație) religioasă primită de Sam în Germania, îi mărturisise în privat lui Judy că n-ar fi putut în veci să se integreze într-o comunitate care trăia la fel ca în secolul al XVII-lea, și cu atât mai puțin într-un loc ca America.

Însă disponibilitatea lui Sam de a deveni măcar un evreu conservator, adică unul care purta mereu *kippa* și mergea o dată pe săptămână la sinagogă, să studieze Talmudul împreună cu tatăl ei, a fost suficientă pentru a-i îndupleca pe părinții ei. Începuse, de asemenea, să se descurce bineșor în idiș, deși îi era de mare ajutor faptul că vorbea germana, care era asemănătoare.

În timp ce Judy își privea părinții cufundați în *mizink*, dansul tradițional al părinților miresei, atunci când ultimul dintre copiii familiei se căsătorește, a înălțat o rugăciune mută către Dumnezeu, mulțumindu-i că-l adusese în viața ei pe acest evreu german refugiat și că făcuse posibil ca ea să devină doamna Samuel Weiss.

CUPRINS

Prolog	7
Partea întâi – Becky & Judy.....	11
Partea a doua – Sam & Max.....	157
Nota autoarei.....	275
Surse.....	285

O FOTOGRAFIE VECHĂ DEZVĂLUIE UN ADEVĂR CUTREMURĂTOR, ASCUNS DE-O VIAȚĂ.

BERLIN, 1938. Samuel Weiss și Max von Hofmannsthal erau de nedespărțit, până când antisemitismul brutal al Germaniei naziste a cuprins Berlinul și le-a distrus prietenia. Pe măsură ce Max urcă în ierarhia trupelor SS, Sam și familia lui de origine evreiască luptă pentru supraviețuire.

Peste ani, Max și Sam se reîntâlnesc printre barăcile sumbre ale lagărului Auschwitz-Birkenau și destinele lor se împletesc într-un mod pe care niciunul nu și l-ar fi putut imagina.

PITTSBURGH, ZILELE NOASTRE. Becky nu știe aproape nimic despre trecutul tatălui ei, un bărbat ursuz și retras, care n-a vrut niciodată să vorbească despre perioada petrecută în iadul de la Auschwitz.

Dar când Becky descoperă întâmplător ce notase mama ei într-un caiet vechi, iar apoi dă peste o fotografie surprinzătoare de la Auschwitz într-un muzeu, tânăra începe să înțeleagă că trecutul tatălui ei ar putea ascunde mai mult decât crezuse ea vreodată. Iar ceea ce descoperă îi răstoarnă întreaga viață și scoate la lumină un adevăr teribil.

„Cărți ca aceasta ne amintesc cât de important este să nu uităm niciodată trecutul – mai ales într-o lume în care neonazismul dă semne îngrijorătoare de revenire. O recomand cu toată convingerea.”

Recenzie Goodreads

„*Fotografia de la Auschwitz* este o poveste tulburătoare, încărcată de tensiune morală, despre o femeie confruntată cu o alegere imposibilă. Julie Tulba dovedește un talent remarcabil de povestitoare, împletind cu finețe adevărul istoric cu ficțiunea într-un roman profund și revelator.”

Recenzie Amazon